

In 1944 is tijdens de oorlogshandelingen in Arnhem, in de leeszaal van het Rijksarchief, de *Beschrijving van Gelderland* van Andries Schoemaker verbrand. Een manuscript in meerdere delen waaraan tot in 1735 gewerkt is, met in totaal 1230 bladen op folioformaat. Daarin staan een kleine 700 afbeeldingen van dorpen, kastelen e.d. met een beschrijving. Schoemaker heeft ook van andere provincies dergelijke Beschrijvingen gemaakt. Die zijn sinds medio 2011 als *Atlas Schoemaker* op internet te vinden.

Reinder Duco Storm Buijsing heeft omstreeks 1940 delen uit het manuscript *Beschrijving van Gelderland* overgeschreven en er foto's uit laten maken. In zijn archief bij de R.K.D. in Den Haag vinden we o.a.:

- een schrift waarin 89 bladzijden dicht beschreven zijn met tekst uit het manuscript van Schoemaker
- een lijst van cliché's van 113 tekeningen uit het manuscript en afdrucken van deze cliché's.

Een tweede belangrijke vindplaats van wat in het manuscript heeft gestaan is het gemeentearchief te Barneveld. Daar woonden in de 19e eeuw enkele opvolgende eigenaren er van. Ook toen zijn er, door verschillende personen, delen uit overgeschreven of afbeeldingen nagetekend. Daaronder bevinden zich

- een schrift met 37 bladzijden beschrijvingen van kastelen op de Veluwe
- een Register van alle tekeningen in het manuscript
- een onvolledige lijst van de onderschriften van de tekeningen.
- natekeningen van 77 afbeelding uit het manuscript

Daarnaast bleken er diverse andere bronnen te zijn, zowel geschreven als gedrukte, waarin uit het manuscript Schoemaker geput was. Uit al deze bronnen is een zo compleet mogelijke reconstructie van de *Beschrijving van Gelderland* samengesteld.

Hier is een woord van dank op zijn plaats aan de velen die mij daarbij in de loop der jaren behulpzaam zijn geweest. Daarbij wil ik vooral het RKD noemen, en met name -in volgorde waarin ik ze leerde kennen- de heren Peter de Graaf, Charles Dumas, Erik Löffler en ten slotte en veelvuldig Laurens Schoemaker. Essentieel voor de totstandkoming van deze reconstructie was ook Gerjan Crebolder, oud-archivaris van de gemeente Barneveld. Hij maakte me attent op de archiefstukken die in Barneveld aanwezig waren en heeft veel kopieën en nadere informatie geleverd. Ook enkele van zijn medewerkers zijn daarbij behulpzaam geweest.

Ook veel dank aan Leonard Kasteleijn, die de totstandkoming van deze reconstructie met grote belangstelling gevolgd heeft, deskundige adviezen gaf en het resultaat kritisch heeft doorgelezen. Tenslotte moet ik hier mijn persoonlijke omgeving noemen, vriendin en kinderen, die er elk op hun wijze bij betrokken geweest zijn. Zoals een kleindochter die mee ging naar het RKD om het loopwerk te doen.

Deze internetpublicatie bestaat uit drie delen:

- Het verhaal van het manuscript

over de lotgevallen van het manuscript Gelderland van Andries Schoemaker, vanaf rond 1730 toen hij er aan begon, tot na 1944 toen bleek dat er uit het verbrande manuscript heel wat was overgetekend en overgeschreven. Bij de beschrijving van hoe het manuscript er uit heeft gezien is hier en daar wat dieper ingegaan op tekenaars en omstandigheden. Verder sluit dit gedeelte aan bij het onderdeel 'Andries en Gerrit Schoemaker' in www.historischetopografie.nl

- De inhoud van het manuscript

waarin een weergave van de teruggevonden teksten en de gefotografeerde of nagetekende afbeeldingen.

- De bijlagen

met lijsten van afbeeldingen en titels.

Tenslotte: in al die jaren vóór de fatale brand van 1944 is er vast nog wel meer uit het manuscript Schoemaker overgeschreven, nagetekend of gepubliceerd dan mij nu bekend is. Als u denkt daar iets van gevonden te hebben, wilt u dan zo vriendelijk zijn contact met mij op te nemen?